

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΓΛΥΠΤΩΝ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΩΝ ΒΑΣΣΩΝ *

Ναῶν δὲ ὅσοι Πελοποννησίους εἰσὶ, μετὰ γε τὸν ἐν Τεγέᾳ προτιμῶτο οὗτος ἂν τοῦ λίθου ἐς κάλλος καὶ τῆς ἁρμονίας ἔνευα (ΠΑΥΣ. VIII 41. 8). Ὁ ὀνομαστός ὄμως οὗτος διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν ἁρμονίαν του ναὸς τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος, ἀπομεινωμένος καὶ δυσπρόσιτος ὡς ἦτο μέχρι πρότινος εἰς τὰς φάραγγας τῆς δυτικῆς Ἀρκαδίας καὶ εἰς περιοχὴν, ἣ ὁποία παρέμεινε μακρὰν τῶν μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων, εἶχε λησμονηθῆ ἤδη κατὰ τοὺς μεταρρομαϊκοὺς χρόνους καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἔκτοτε. Λιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἄλλωστε καὶ αἱ συνήθως καταστρεπτικώτερα τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως καὶ τοῦ χρόνου χεῖρες τῶν ἀνθρώπων τὸν ἤγγισαν ὀλιγώτερον, τοῦλάχιστον μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 18^{ου} αἰ.

Μὲ τὴν σημειουμένην τότε ἀνθησιν τοῦ κλασικιστικοῦ ρεύματος εἰς τὴν Εὐρώπην πολυάριθμοι ἱστοριοδίφαι καὶ φιλότεχνοι ἔρχονται εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἀνακαλύπτουν τὰ σπουδαιότερα ἀρχαῖα κέντρα, τὰ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ γίνονται τόποι προσκυνήματος καὶ μελέτης, ὅχι σπανίως δὲ καὶ τόποι λειλασίας.

Μετὰ τὴν τυχαίαν ἀποκάλυψιν τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀρχιτέκτονος M. Bocher (1765) καὶ τὰς συντόμους ἐπισκέψεις τῶν γνωστῶν Ἀγγλῶν περιηγητῶν, Leake, Dodwell καὶ Gell (1805 καὶ 1806), ἡ ἐξερύνησις τοῦ ναοῦ ὑπὸ τῆς γνωστῆς ὁμάδος Ἀγγλῶν, Γερμανῶν κ.ἄ. λογίων (1811 καὶ 1812) ὑπῆρξε μοιραία διὰ τὸν ναὸν καὶ τὸν γλυπτὸν αὐτοῦ διάζοσμον. Ὀλοκλήρως ὁ σηκὸς ἀνασκάπτεται τότε συστηματικῶς καὶ ἀνευρίσκονται συσσωρευμένα ἐκεῖ τὰ περισσότερα τῶν γλυπτῶν τοῦ ναοῦ καὶ προπάντων αἱ πλάκες τῆς ζωφόρου.

Τὰ μέλη τῆς ἀποστολῆς, οἱ Ἀγγλοὶ Cockerell, Foster καὶ Leigh, οἱ Γερμανοὶ Haller von Hallerstein καὶ Linckh, ὁ Stackelberg ἐκ Βαλτικῆς καὶ ὁ Δανὸς Broenstedt, ἐτήρησαν συστηματικῶς ἡμερολόγια, ἐξετέλεσαν δὲ πολλὰ σχέδια τοῦ ναοῦ καὶ τῶν γλυπτῶν του, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων φυλάσσονται τώρα εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον καὶ τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου¹. Ἐκ τῶν σχεδίων τούτων, ἐκεῖνα τοῦ John Foster, σημαντικὰ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν γλυπτῶν, εὐρέθησαν εἰς δύο

* Τὸ παρὸν ἄρθρον ἀποτελεῖ μέρος μεγαλύτερας μελέτης περὶ τοῦ ναοῦ τῶν Βασσῶν καὶ τοῦ γλυπτῶν αὐτοῦ διάζοσμον. Πρὸς ὀλοκλήρωσιν ταύτης παρέστη ἀνάγκη νὰ ἐξετάσω κατὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1967 τὰ εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον γλυπτὰ τοῦ ναοῦ, ὡς καὶ τὸ σχετικὸν ἀρχεῖον τοῦ Cockerell. Τὸ πρῶτον ταξίδιον ἐχορηγητοδοτήθη ὑπὸ τῆς American

Philosophical Society ἐδρευούσης εἰς Φιλαδέλφειαν τῶν ΗΠΑ, τὸ δὲ δεύτερον ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Πρὸς ἀμοιτέρους τοὺς ὡς ἄνω Ὀργανισμοὺς ἐκφράζω τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας.

¹ Περὶ τῶν ἀρχείων τῶν λοιπῶν συνεργατῶν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τῶν Βασσῶν βλ. W. B. DINSMOOR, AJA 60, 1956, 401 σημ. 1.

σειράς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία, ἐμπεριεχομένη εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Cockerell, φυλάσσεται εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον, ἡ δὲ ἑτέρα, συλλογῆς τοῦ ποιητοῦ κ. Γ. Σεφέρη, εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Γεννάδειον Βιβλιοθήκην, δωρηθεῖσα προσφάτως ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. Τὰ σχέδια ταῦτα, γενόμενα κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀνασκαφῆς, ὡς δηλοῦν ἄλλωστε καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου δι' ὕδατινων ἀριθμῶν ἔτη, 1808-1811, διακρίνει ἀσυνήθως διὰ τὴν ἐποχὴν ἀκριβολόγος διάθεσις πρὸς ἀπόδοσιν τῶν γλυπτῶν εἰς ἣν κατὰστασιν διετηροῦντο εὐθὺς ἅμα τῇ ἀποκαλύψει των. Τῶν δύο ἐν λόγῳ σειρῶν σχεδίων — ὁμοίων κατὰ πάντα ὥστε νὰ καθίσταται ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ μία σειρά προέκυψεν ἐκ τῆς ἄλλης — ἡ ἀπόδοσις εἰς τὸν John Foster βεβαιοῦται καὶ ἐξ ἄλλων στοιχείων, πρὸ πάντων ὅμως ἐκ τῆς σφζομένης ἀλληλογραφίας τοῦ πατρὸς τοῦ John Foster πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Charles Robert Cockerell¹.

Τὰ γλυπτά, 23 πλάκες τῆς ζωφόρου καὶ 11 θραύσματα τῶν μετοπῶν, μετεφέρθησαν δι' ἐργατῶν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τῆς Νέδας, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ζάκυνθον, ὅπου καὶ ἐπωλήθησαν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν ἀντὶ τοῦ ποσοῦ τῶν 19.000 λιρῶν. Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἀνασκαφὴν τῆς ομάδος τῶν ξένων λογίων παρῆλθον πολλαὶ δεκαετίαι καὶ μόνον ἀπὸ τοῦ 1902 ἐπανελάβεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία τὴν ἔρευναν εἰς τὸν ναὸν διὰ τῶν ΚΑΒΒΑΔΙΟΥ, ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΟΥ καὶ ΡΩΜΑΙΟΥ. Ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα, πλὴν τῶν ἄλλων, τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἑτέρων θραυσμάτων ἐκ τοῦ γλυπτοῦ διακόσμου τοῦ ναοῦ. Τέλος κατὰ τὰ ἔτη 1957 καὶ 1959, κατόπιν νέας ἐρεῦνης καὶ κυρίως διὰ τῆς ἐπισταμένης μελέτης τῶν πέριξ τοῦ ναοῦ κατεσπαρμένων θραυσμάτων, συνεκεντρώθησαν καὶ ἕτερα θραύσματα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γλυπτοῦ διακόσμου².

Σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης εἶναι ἡ παρουσίασις τῶν ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι σήμερον ἀποκαλυφθέντων θραυσμάτων, ὡς καὶ ἡ συμβολὴ αὐτῶν εἰς τὴν συμπλήρωσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς ζωφόρου τοῦ ναοῦ³.

Ἐκ τῶν ἐξεταζομένων ἐδῶ νέων θραυσμάτων, ἀπάντων νῦν φυλασσομένων εἰς τὸ Ἑθν. Ἀρχ. Μουσεῖον 37 συνολικῶς, τὰ 13 ἀνήκουν εἰς τὴν ζωφόρον (δέκα εἰς τὴν Ἀμαξονομαχίαν καὶ δύο εἰς τὴν Κενταυρομαχίαν). Ἐκ τούτων τὰ 7 προσαρμύζονται ἀκριβῶς εἰς τὰς πλάκας αὐτῆς, συμπληροῦντα οὐσιωδῶς ταύτην. Ἐξ ἄλλου διὰ τῆς ταυτίσεως αὐτῶν ἕτερα 5 θραύσματα ἐκ τῶν ἀποκειμένων εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου εὑρον τὴν θέσιν των εἰς τὴν ζωφόρον. Τοῦ δεκάτου τρίτου θραύσματος, ἐπίσης ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ, ἡ ταύτισις ἐγένετο τῇ βοήθειᾳ τῶν σχεδίων τοῦ J. Foster. Ἑτερα 11 θραύσματα ἀνήκουν πιθανώτατα εἰς τὴν ζωφόρον,

¹ Καὶ τῶν δύο σειρῶν σχεδίων, ὁμοῦ μετὰ ἀξιολόγων ἐπιστολῶν τοῦ J. Foster πρὸς τὸν πατέρα του, ὡς καὶ ἀλληλογραφίαν τοῦ πατρὸς τοῦ J. Foster πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Charles Robert Cockerell, πάντων ἀδημοσιεύτων εἰσέτι, ἐπίκειται ἡ δημοσίευσσις ὑπὸ τοῦ γράφοντος. Ἡ ἄδεια ταύτης παρεχομένη εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἑλληνο-ρωμαϊκῆς Συλλογῆς Γλυπτῶν τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου κ. D. Haynes καὶ τοῦ κ. Γ. Σεφέρη.

² ΠΑΕ 1959, 159.

³ Τὰ πλεῖστα τῶν ἐν λόγῳ θραυσμάτων προέρχονται ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν Π. ΚΑΒΒΑΔΙΟΥ, Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΟΥ καὶ Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ: ΑΕ 1914, 58 σημ. 2. ΑΕ 1933, 206 κ. ἐ. Τὰ θραύσματα ταῦτα μοῦ εἶχεν ὁ Κ. ΡΩΜΑΙΟΣ ἀπὸ ἑτῶν γενναιοδωρῶς παραχωρήσει πρὸς δημοσίευσιν. Εἰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον διδάσκαλον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιστήμης στρέφω μὲ σεβασμὸν καὶ ἀγάπην τὴν σκέψιν μου.

δὲν κατέστη ὅμως δυνατὸς ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀκριβοῦς αὐτῶν θέσεως. Ἐξ ἄλλου εἰς τὰ μέγρι τοῦδε γνωστὰ θραύσματα τῶν μετοπῶν τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου προστίθενται τώρα 7 νέα θραύσματα, τὰ ὅποια ὅμως δὲν εφαρμόζουσι ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν πρώτων. Πάντα τὰ ἀνωτέρω θραύσματα, τῆς ζωφόρου καὶ τῶν μετοπῶν, εἶναι ἐκ νησιωτικοῦ χονδροζόγκου μαρμάρου, ναξίου¹ ὑποκιτρίνου χρώματος, ἀναδίδοντες κατὰ τὴν δι' ἐργαλείου κοουσίην του ἰσχυρὰν δριμὴν θείου. Εἶναι καλῆς ποιότητος, εὐκατέργαστον «μαλακὸν» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν μαρμαρογλυπτῶν. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ μαρμάρου εἶναι κατασκευασμένοι καὶ οἱ ἀκροκέραμοι, οἱ ἠγεμόνες καλυπτῆρες καὶ ἡ σίμη τοῦ ναοῦ, τῶν ὁποίων σφῆζονται ἀρκετὰ τεμάχια. Τὰ λοιπὰ 6 θραύσματα, ἂν καὶ δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν γλυπτὸν διάκοσμον τοῦ ναοῦ, διότι εἶναι ἐκ λεπτοζόγκου πεντελησίου ἢ πελοποννησίου μαρμάρου, ἐντούτοις ἐκρίθη σκόπιμον νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὸν παρόντα κατάλογον ὡς προσερχόμενα ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ αὐτοῦ χώρου².

¹Ἐπὶ τῶν ἐκ νησιωτικοῦ μαρμάρου θραυσμάτων τῆς ζωφόρου καὶ τῶν μετοπῶν πολλὰ καὶ ἐμφανῆ εἶναι τὰ ἴχνη τῶν ἐργαλείων: βελονίου, ντισιλίδικου, θραπινακίου, ράσπας, ποντιλίου, γλώσσης καὶ τρυπάνου³.

Κ α τ ά λ ο γ ο ς

1. EM 4564. Τεμάχιον ἐκ τῆς κάτω ἀριστερᾶς γωνίας πλακός, σφῆζον τὸ κατώτερον τμήμα τῆς ἀριστερᾶς στενῆς πλευρᾶς μετὰ τμήματος τῆς συνεχομένης πλευρᾶς ἐδράσεως (πίν. 30β-ε). Συγκολλημένον ἐκ τριῶν μεγάλων καὶ ἐνὸς μικροῦ τεμαχίου. Ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως (πίν. 30β), ἄνω, ὑπολείμματα ἐκ τῆς ἀπολήξεως δορᾶς - ἐνδύματος Κενταύρου· κάτωθεν τούτων, σαφῶς διακρινομένη ὀπλὴ μετὰ προσθίας δεξιᾶς κνήμης Κενταύρου. Ἐπὶ τοῦ κατωτάτου τμήματος τῆς αὐτῆς ὄψεως ὀριζοντία πλαστικὴ ταινία ἀνώμαλος, προέχουσα περισσότερον κατὰ τὸ δεξιὸν αὐτῆς ἄκρον. Αὕτη, λίαν ἀποκεκρουμένη, ἐδήλου ἀσφαλῶς τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἐκινούντο αἱ μορφαὶ τῆς συνθέσεως. Ἡ ὀπισθία ἐπιφάνεια (πίν. 30γ), εἰργασμένη εἰς τὸ μέσον διὰ λεπτοῦ βελονίου, φέρει κατὰ μῆκος τῶν δύο σφῆζομένων πλευρῶν ἀναθύρωσιν, ἐπιμελῶς λελεασμένην (πλ. 0.055 καὶ 0.095 μ. ἀντιστοιχῶς). Ἡ κατακόρυφος στενὴ ἀριστερὰ πλευρὰ

¹ Κατὰ τινὰς τὸ μάρμαρον εἶναι πάριον. Κατὰ τὴν H. KENNER (Der Fries des Tempels von Bassae - Phigalia, 1946, 39), τοῦτο εἶναι πελοποννησιακόν.

² Περὶ τῶν γλυπτῶν τοῦ ναοῦ παραπέμπο μόνον εἰς τὰς πλέον προσφάτους ἐργασίας, εἰς τὰς ὁποίας, μνημονεύονται αἱ παλαιότεραι περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος δημοσιεύσεις:

W. B. DUNSMOOR, The Temple of Apollo at Bassae: MMS 4, 1932-33, 204 κ.έ. Τοῦ ἴδιου, A Further Note on Bassae: AJA 42, 1943, 19 κ.έ. Τοῦ ἴδιου, The Sculptured Frieze from Bassae: AJA 60, 1956, 401 κ.έ. H. KENNER, ἔ.ά. Βλ. καὶ σχετικὴν βιβλιοκρισίαν ὑπὸ BRENDALL, AJA 53, 1949, 86 κ.έ. W. HANLAND, Der Iktinische Entwurf des

Apollontempels in Bassae: Jb 63/4, 1948/9, 11 κ.έ. LIPPOLD, HdA, Gr. Plastik, 201 κ.έ. W. HANLAND, Entwurfsmasse und Gliederung des Bassae-frieses: ÖJb 44, 1959, 1 κ.έ. Τοῦ ἴδιου αὐτόθι σ. 37 κ.έ. Einige Bemerkungen zur Deutung und Anordnung der Metopenreliefs von Bassae. II. RIEMANN, Festschrift für Fr. Zucker, 1954, 301 κ.έ. HOFKES-BREKKER, Bull. Ant. Beschav. 34, 1959, 1 κ.έ. 35. 1960, 63 κ.έ. 36, 1961, 1 κ.έ. 37, 1962, 52 κ.έ. 38, 1963, 52 κ.έ. 40, 1965, 51 κ.έ. 41, 1966, 14 κ.έ. 42, 1967, 10 κ.έ. F. HILLER, Zum Apollontempel von Phigalia: Marburger Winckelmann-Programm 1926, 26 κ.έ.

³ A. ΟΡΑΝΑΟΥ, Ἐγλυτὰ Δομῆς 2, σ. 117 κ.έ. εἰκ. 56, 123 κ.έ. εἰκ. 63 καὶ 260 σημ. 2.

είναι διαβεβρωμένη, οὐδὲν δὲ ἴχνος ἐργαλείου διασφίζει (πίν. 30δ). Ἀντιθέτως τὸ ὑπόλοιπον τμήμα τῆς αὐτῆς πλευρᾶς τῆς πλακῶς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, μεθ' ἧς ἔχει ταυτισθῆ τὸ θραύσμα, διατηρεῖ σαφῆ ἴχνη βελονίου καὶ ντισιλίδικου, ἐπίσης δὲ ἔχει στενὴν ἀναθύρωσιν. Ἡ κάτω ἐπιφάνεια (ἐδράσεως) τοῦ θραύσματος εἶναι καλῶς λελεασμένη (πίν. 30ε). Τὸ ὑπόλοιπον τμήμα τῆς αὐτῆς πλευρᾶς τῆς πλακῶς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου εἶναι κατὰ ἓν μέρος λεῖον, κατὰ ἕτερον δὲ φέρει ἴχνη ντισιλίδικου. Παρὰ τὴν δεξιὰν γωνίαν τοῦ θραύσματος ὑπάρχει ὀπὴ (διαμ. 0.018 μ.) κατακόρυφος, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς κάτω ἐπιφανείας ἐδράσεως καὶ ἐξικνουμένη ἄνω μέχρι τῆς λοξῶς τεθραυσμένης ἐπιφανείας τῆς πλακῶς. Ἡ ὀπὴ αὕτη ἐχρησίμειε διὰ τὴν στερέωσιν τῆς πλακῶς ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ σηκοῦ, ὡς καὶ αἱ ἕτεραι τρεῖς ὀπαι καὶ μία ἐγκοπὴ, τετράγωνος, σφζόμενα κατὰ μῆκος τῆς αὐτῆς πλευρᾶς τῆς ὑπολοίπου πλακῶς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου¹. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.294 μ., σφζ. μῆκ. 0.225 μ., μέσ. πᾶχ. πλακῶς 0.075 μ.

Τὸ τεμάχιον, ἀποκείμενον ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὸ Φυλακεῖον τοῦ ναοῦ τῶν Βασσῶν καὶ μεταφερθὲν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, ἀνεγνωρίσθη καὶ ἐταυτίσθη μετὰ τῆς πλακῶς 521 (πίν. 30α) ὑπὸ τοῦ W. DINSMOOR²: Πράγματι ἡ ἄνω γωνία αὐτοῦ ἐφαρμόζει εἰς τὴν κάτω ἀπόληξιν τοῦ ὑπερκειμένου μεγάλου τεμαχίου τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, ἐφ' οὗ ῥάχιν μετὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς Κενταύρου, ἐκ τῆς ὁποίας κρέματα δορᾶ - ἐνδύμα. Τῆς δορᾶς ταύτης τὸ ἄκρον σφίζεται ἐπὶ τοῦ νέου, ὡς ἄνω, τεμαχίου, ὃ δὲ ἐπ' αὐτοῦ ποὺς εἶναι ὁ πρόσθιος δεξιὸς τοῦ αὐτοῦ Κενταύρου.

2. EM 4765. Τεμάχιον πλακῶς, σφζον τμήμα τῆς ἀριστερᾶς στενῆς πλευρᾶς αὐτῆς (πίν. 31β-δ). Ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως οὐρὰ Κενταύρου ἐν ἀναγλύφῳ, ὀρθομένη κυματοειδῶς (πίν. 31β). Κατὰ τὸ μέσον τοῦ δεξιῶν τμήματος τῆς αὐτῆς ὄψεως ἐλάχιστον ὑπόλειμμα ἐκ τοῦ ἄκρου δορᾶς - ἐνδύματος Κενταύρου. Ἡ ὀπισθία πλευρὰ εἶναι εἰργασμένη διὰ χονδρῶν βελονίου (πίν. 31γ). Ἡ ἀριστερὰ στενὴ πλευρὰ φέρει κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον ταινίαν (πλ. 0.025 μ.) λειοτριμμένην διὰ πρίονος (ἀναθύρωσιν), ἐνῶ ἡ λοιπὴ ἐπιφάνεια εἶναι εἰργασμένη διὰ ψιλοῦ βελονίου καὶ «θραπιναζίου» (εἶδος ντισιλίδικου) (πίν. 31δ). Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.263 μ., σφζ. πλ. 0.193 μ., μέσ. πᾶχ. 0.08 μ.

Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐταυτίσθη μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 530 πλακῶς τῆς ζωφόρου τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου ἐφαρμόζον ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν νότων τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τμήματος τῆς πλακῶς παρισταμένου Κενταύρου, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ ἐπὶ τοῦ θραύσματος ἀνάγλυφος οὐρὰ, ὡς καὶ τὸ ἄκρον τῆς δορᾶς (πίν. 31α καὶ 32). Διὰ τοῦ τεμαχίου αὐτοῦ κατέστη δυνατὸς ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀκριβοῦς θέσεως καὶ ἐτέρου τεμαχίου τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου (ὕψ. 0.196 μ. πλ. 0.205 μ.) ἐφαρμόζοντος ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ πρώτου. Τοῦτο, φέρον ἐν ἀναγλύφῳ τμήμα δορᾶς - ἐνδύματος καὶ ἀποδιδόμενον ἀπὸ μακροῦ εἰς τὴν πλάκα ταύτην, ἐποποθετεῖτο ἱκανῶς πλησιέστερον πρὸς τὴν ῥάχιν τοῦ ἐν λόγῳ Κενταύρου (πίν. 32), οὕτω δὲ τὸ συνολικὸν μῆκος τῆς πλακῶς ὑπελογίζετο μικρότερον· διὰ τοῦ νέου τεμαχίου τὸ μῆκος προσδιορίζεται ἀκριβῶς εἰς 1.681 μ.³.

¹ Περὶ τοῦ τρόπου στερέωσεως τῶν πλακῶν ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ σηκοῦ βλ. KENNER, ἔ. ἀ. 39 κ. ἑ. καὶ DINSMOOR, AJA 60, 1956, 416 κ. ἑ.

² DINSMOOR, MMS IV, 1932-33, 214 εἰκ. 11.

³ Ὁ DINSMOOR AJA 60, 1956, 402 καὶ 438 εἰχε προσδιορίσει τὸ μῆκος τῆς πλακῶς εἰς 1.643 μ.

Τρίτον μικρὸν θραῦσμα τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, φέρων τρεῖς ἐλαφρῶς λοξὰς πτυχάς, φαίνεται ὅτι ἀνήκει — ἂν καὶ δὲν ἐφαρμόζει ἀκριβῶς — εἰς τὸ ἄνωθεν τῆς ράχως τοῦ αὐτοῦ Κενταύρου ἱμάτιον (διαστ. 0.075×0.04 μ.).

Προέλευσις τοῦ ὑπ' ἀρ. ΕΜ 4765 τεμαχίου: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

3. ΕΜ 4766. Τεμάχιον πλακὸς ἐκ τῆς Ἀμαζονομαχίας, σφῆζον ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου τῆς προσθίας αὐτοῦ ὄψεως τμημα πτυχομένης παρυφῆς χιτῶνος (πίν. 33β, τεμάχιον δεξιά). Ἐπὶ τοῦ κατωτάτου τῆς αὐτῆς ὄψεως ἡ ἀνώμαλος διαμόρφωσις τοῦ μαρμάρου δηλοῖ τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἐκινουῦντο αἱ μορφαὶ τῆς συνθέσεως. Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη. Ἡ ὀπισθία πλευρὰ κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῆς τμημα (33γ) εἶναι εἰργασμένη διὰ ψιλοῦ βελονίου, κατὰ δὲ τὸ κατώτερον φέρει ἀναθύρωσιν (πλ. 0.12 μ.) εἰργασμένην ἐπιμελῶς διὰ ντισιλίδιου. Ἡ κάτω στενὴ πλευρὰ (ἐδράσεως) εἶναι λεία. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὑψ. 0.195 μ., σφζ. μήκ. 0.16 μ., πάχ. πλακὸς 0.068 μ.

Τὸ τεμάχιον ἀνήκει εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 531 πλάκα τῆς Ἀμαζονομαχίας, ἐφαρμόζον, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. ΕΜ 4767 (ἀρ. 4), ἀκριβῶς εἰς τὸ κάτωθεν τῶν μηρῶν τῆς κεντρικῆς μορφῆς πολεμιστοῦ κενόν, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ τεμαχίου σφζομένη παρυφῆ χιτῶνος ἀνήκει εἰς τὸν ἐν λόγῳ πολεμιστὴν (πίν. 33α καὶ 34).

Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

4. ΕΜ 4767. Τεμάχιον πλακὸς ἐκ τῆς Ἀμαζονομαχίας. Καθ' ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν ἰσχυρῶς διαβεβρωμένον (πίν. 33β, τεμάχιον ἀριστερά). Ἡ διάβρωσις τοῦ τεμαχίου εἶναι καθ' ἀπάσας τὰς πλευρὰς αὐτοῦ ὁμοιόμορφος, οὕτω δὲ ὁ ὄγκος αὐτοῦ ἔχει μειωθῆ ἰσομερῶς. Ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως λοξὴ ἐπιμήκης προσεξοχὴ ἀποτελεῖ ὑπόλειμμα κνήμης, ἣτις ἔνεκα τῆς διαβρώσεως ἀπώλεσε τελείως τὴν ἀρχικὴν πλαστικὴν αὐτῆς μορφήν. Ἡ ὄγκηρωτέρα ἔξαρσις εἰς τὸ κατώτατον μέρος τῆς αὐτῆς ὄψεως ἀποτελεῖ ὑπόλειμμα τοῦ ἄκρου ποδὸς τῆς αὐτῆς μορφῆς, ὡς καὶ τοῦ ἀνωμάλου ἐδάφους, ἐφ' οὗ οὕτως ἔβαιναν. Ἡ ὀπισθία ἐπιφάνεια τοῦ τεμαχίου κατὰ μὲν τὸ ἀνώτερον τμημα αὐτῆς ἦτο εἰργασμένη διὰ ψιλοῦ βελονίου, ὡς ἐλάχιστα σφζόμενα ἴσνη δηλοῦν, κατὰ δὲ τὸ κατώτερον ἔφερον ἀναθύρωσιν, πλ. 0.115 μ., ἀμυδρῶς διακρονομένην. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὑψ. 0.205 μ., σφζ. μήκ. 0.20 μ., πάχ. πλακὸς 0.06 μ. Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 531 πλάκα τῆς Ἀμαζονομαχίας, συμπληροῦν, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεμαχίου, πρὸς τὸ ὅποιον ἐφαρμόζει ἀκριβῶς, τὸ κάτωθεν τῶν μηρῶν τῆς κεντρικῆς μορφῆς τοῦ πολεμιστοῦ κενόν (πίν. 33α καὶ 34). Τὰ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας ἴσνη ἐργαλείων παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ τοῦ συνεχομένου ὑπ' ἀρ. 3 τεμαχίου, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ὑπολοίπου πλακὸς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου. Ἡ ἐπὶ τοῦ τεμαχίου ἐπιμήκης πλαστικὴ ἔξαρσις ἀνήκει εἰς τὴν δεξιὰν κνήμην τοῦ ἐν λόγῳ πολεμιστοῦ.

Προέλευσις: Περισυνελέγη ἐκ τοῦ πέριξ τοῦ ναοῦ τῶν Βασσῶν χώρου.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 τεμάχιον, ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως τοῦ ὁποῦ σφζεται ἡ παρυφῆ χιτῶνος, εἶχεν ἤδη παλαιότερον ἀποδοθῆ ὑπὸ τοῦ CORBETT εἰς τὸν κεντρικὸν πολεμιστὴν τῆς ὑπ' ἀριθ. 531 πλακὸς τῆς Ἀμαζονομαχίας.

5 καὶ 6. Χάρις εἰς τὴν ταύτισιν ταύτην ὁ CORBETT ἐπέτυχε τὴν ἀπόδοσιν καὶ ἐτέ-

ρου μικροῦ θραύσματος (ἀρ. 5) ἐκ τῆς Συλλογῆς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, περιλαμβά-
νοντος τὸν ἄκρον δεξιὸν πόδα τῆς ἰσταμένης ἀριστερᾶ τοῦ ἐν λόγῳ πολεμιστοῦ Ἀμα-
ζόνος (πίν. 33α). Τὸ θραῦσμα τοῦτο ἐφαρμόζει ἀκριβῶς εἰς τὸ κάτω δεξιὸν ἄκρον τοῦ
ὑπ' ἀριθ. 3 τεμαχίου. Διὰ τῆς προσαρμογῆς καὶ τοῦ νέου, ὑπ' ἀριθ. 4, τεμαχίου εἰς τὴν
πλάκα, ἀνεγνωρίσθη καὶ ἕτερον (ἀρ. 6) θραῦσμα, τριγωνικοῦ περιέπου σχήματος, τῆς
Συλλογῆς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, ἐφαρμόζον ἀκριβῶς εἰς τὸ ἀριστερὸν κάτω ἄκρον
τοῦ τεμαχίου τούτου (μῆκ. 0.206 μ., ὕψος 0.09) (πίν. 33α). Τοῦτο, ἀνήκον εἰς τὸ κατώ-
τατον τμήμα τῆς πλακῶς, περιλαμβάνει τὴν ἀνώμαλον ἑξαρσιν, ὑποδηλοῦσαν τὸ ἔδαφος,
ἐφ' οὗ ἐκινουῦντο αἱ μορφαί.

7. EM 4768. Τεμάχιον πλακῶς, τριγωνικοῦ σχήματος, σῶζον τμήμα τῆς πλευρᾶς
ἐδράσεως αὐτῆς (πίν. 36α-γ). Ἐπὶ τῆς προσθίας πλευρᾶς (πίν. 36α), διατηρούσης ἴχνη
ράσπας, σφίζεται ὑπόλειμμα κνήμης, ὡς καὶ τμήμα, λίαν ἀποκεκρουμένον, τοῦ πλαστι-
κῶς δηλουμένου ἀνωμάλου ἐδάφους ἐπὶ τοῦ κάτω ἄκρου τῆς πλακῶς. Ἐπιφάνεια διαβε-
βρωμένη. Ἡ ὀπισθία πλευρᾶ (πίν. 36β) εἶναι εἰργασμένη κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς διὰ
λεπτοῦ βελονίου, ἐνῶ κατὰ τὸ κατώτερον τμήμα φέρει ἀναθύρωσιν (πλ. 0.10 μ.) εἰργα-
σμένην καὶ λελεασμένην ἐπιμελῶς. Ἡ ἐπιφάνεια ἐδράσεως τῆς πλακῶς εἶναι εἰργασμένη
διὰ ντισιλίδικον (πίν. 36γ). Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.212 μ., σφζ. μῆκ. 0.228 μ.,
μέσον πάχ. πλακῶς 0.07 μ., πάχ. πλακῶς μετ' ἀναγλύφου 0.115 μ.

Προέλευσις : Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

Τὸ ἐν λόγῳ τεμάχιον ἐταυτίσθη μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 533 πλακῶς τοῦ Βρετανικοῦ
Μουσείου συμπληροῦν τὸ παρὰ τὸν δεξιὸν πόδα τῆς δευτέρας ἐξ ἀριστερῶν μορφῆς
Ἀμαζόνος κενόν, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ τεμαχίου ὑπόλειμμα κνήμης εἶναι τὸ ὀπίσθιον τμήμα
τῆς ἀριστερᾶς κνήμης τῆς Ἀμαζόνος ταύτης (πίν. 35α καὶ β). Τὰ παρατηρούμενα ἴχνη
ἐργαλείου ἐπὶ τοῦ τεμαχίου τούτου ὑπάρχουν καὶ εἰς τὰς ἀντιστοίχους θέσεις τῆς ὑπο-
λοίπου πλακῶς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου.

8. Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ταυτίσεως κατέστη δυνατὴ ἡ προσαρμογὴ καὶ ἐτέρου (ἀρ. 8)
θραύσματος τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, περιλαμβάνοντος δύο χιαζομένας κνήμας
(σφζ. ὕψ. 0.11 μ., σφζ. πλ. 0.105 μ.). Ἐκ τούτων ἡ μία ἀποτελεῖ τὴν ἀριστερὰν κνή-
μην τοῦ πρώτου ἐξ ἀριστερῶν πολεμιστοῦ, ἡ δὲ ἕτερα τὴν δεξιὰν τῆς πλησίον ἰσταμένης
Ἀμαζόνος. Ἡ δευτέρα αὕτη κνήμη ἐφαρμόζει ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου τμήματος
τῆς αὐτῆς κνήμης τῆς σφζομένης ἐπὶ τοῦ πρώτου τεμαχίου (πίν. 36α καὶ 35α).

9. EM 3415. Μέγα τεμάχιον πλακῶς ἐκ τῆς Ἀμαζονομαχίας, ἐφ' οὗ, ἐν ἀναγλύφῳ
Ἀμαζῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, πίπτουσα ἐπὶ τῶν γονάτων, ἐλλιπὴς κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ
τὰς χεῖρας (πίν. 37β.γ καὶ 36δ.ε). Σφίζεται ἐπίσης ἡ ὀπισθία, ἡ ἀριστερὰ στενὴ καὶ ἡ
κάτω πλευρᾶ ἐδράσεως. Ὀλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τοῦ τεμαχίου διαβεβρωμένη. Ἐπὶ τῆς
πλευρᾶς ἐδράσεως δύο ὀπαί, διαμ. 0.018 μ. ἐκάστη, προφανῶς διὰ τὴν στερέωσιν τῆς
πλακῶς (πίν. 36δ). Ὅμοία ὀπή σφίζεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλευρᾶς τοῦ τμήματος τῆς πλακῶς
τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, μεθ' ἧς ἔχει ταυτισθῆ τὸ τεμάχιον. Μάρμαρον νησιωτικόν.
Σφζ. ὕψ. 0.405 μ., σφζ. μῆκ. 0.34 μ., πάχ. πλακῶς 0.065 μ., μετ' ἀναγλύφου 0.12 μ.

Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἔχει ἀποδοθῆ ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 536 πλάκα τῆς Ἀμαζονομαχίας, συμπληροῦν τὴν κάτω ἀριστερὰν γωνίαν ταύτης (πίν. 37α)¹. Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου².

10. EM 4769. Τεμάχιον τριγωνικοῦ σχήματος (πίν. 38). Ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως (πίν. 38α) σφίζονται ὑπολείμματα μελῶν σώματος, ἐπὶ τῆς ὀπισθίας δὲ (πίν. 38β) ἴχνη χονδροῦ βελονίου. Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη καὶ ἀποκεκρουμένη. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.215 μ., σφζ. ὕψ. 0.145 μ., μέσ. πλάκ. πλακὸς 0.065 μ.

Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 537 πλάκα τῆς Ἀμαζονομαχίας, ἐφαρμοζόν ἀκριβῶς εἰς τὸ κενόν, ἄνωθεν τοῦ δεξιῦ μῆρου τῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς στάσιν ἰκεσίας Ἀμαζόνος (πίν. 39). Τὰ ὑπολείμματα μελῶν ἐπὶ τοῦ θραύσματος ἀνήκουν εἰς τὴν προσθίαν πλευρὰν τοῦ δεξιῦ μῆρου τῆς αὐτῆς Ἀμαζόνος καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς ἀριστερᾶς κνήμης τοῦ ἐναντι αὐτῆς Ἑλλήνος. Παρὰ τὴν ἀριστερὰν γωνίαν τοῦ θραύσματος ὑπολείμματα πτυχῶν ἐν προστύπῳ ἀναγλύφῳ ἀποτελοῦν τὴν ἀπόληξιν τοῦ ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καταπίπτοντος ἱματίου τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω πολεμιστοῦ.

Προέλευσις: Περισυνελέγη ἐκ τοῦ πέριξ τοῦ ναοῦ τῶν Βασσῶν χρόνου.

11. Μικρὸν θραῦσμα δεξιῦ ποδός, τῆς Συλλογῆς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, περιλαμβάνον τὸ κατώτατον τῆς κνήμης μετὰ τῶν ἀστραγάλων (πίν. 40α.β). Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη. Τὸ θραῦσμα τοῦτο συμπληροῖ τὸν δεξιὸν πόδα τῆς εἰς τὸ μέσον τῆς ὑπ' ἀριθ. 539 πλάκας Ἀμαζόνος, ἐφαρμοζόν ἀκριβῶς εἰς τὸ περὶ τοὺς ἀστραγάλους κενόν (πίν. 40γ.δ). Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψος 0.06 μ., μέγ. πλάκος 0.04 μ.³

12. EM 4770. Θραῦσμα σφζον ἐπὶ τῆς προσθίας πλευρᾶς τρεῖς πλατείας καὶ βαθείας πτυχᾶς εἰς ριπιδιόσημον διάταξιν (πίν. 41β). Ἡ ὀπισθία πλευρά, σφζομένη, εἶναι εἰργασμένη διὰ ντισιλιδίου. Αἱ πτυχᾶι εἶναι διαβεβρωμέναι καὶ φέρουν ἀποκρούσεις. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.11 μ., σφζ. πλ. 0.09 μ.

Τὸ θραῦσμα ἐταντίσθη ὑπὸ τοῦ CORBETT μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 541 πλάκας τῆς Ἀμαζονομαχίας (πίν. 41α.γ), ἐφαρμοζόν ἀκριβῶς εἰς τὸ δεξιὸν ἰσχίον τῆς ἐπίπλου Ἀμαζόνος ἀριστερά, συμπληροῦν οὕτω τὸν κατὰ τὴν θέσιν ταύτην ἀνεμιζόμενον πρὸς τὰ ὀπίσω χιτῶνα αὐτῆς. Δι' αὐτοῦ προσδιορίζεται καὶ ἡ ἀκριβὴς θέσις τοῦ κορμοῦ τῆς αὐτῆς Ἀμαζόνος, εἰς τὴν κάτω ἐπιφάνειαν τοῦ ὁποῖου τὸ τεμάχιον ἐφαρμοζε ἀκριβῶς.

13. Κεφαλὴ Ἀμαζόνος, φέρουσα κράνος, τῆς Συλλογῆς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου (πίν. 42α.β). Ἑλλιπὴς κατὰ μικρὸν τμήμα παρὰ τὸν αὐχένα. Συγκρολλημένη ἐκ δύο τεμαχίων. Τὸ ἐπὶ τῶν κορτάφων τμήμα τῆς κόμης ἐξέχει τοῦ κράνου, ἀναδιπλούμενον πρὸς τὰ ἄνω εἰς κυματοειδεῖς βοστρυχοὺς. Ἐκ τῆς ὑποδοχῆς τοῦ λόφου ἐλάχιστα ὑπο-

¹ Ἄλλοθρον θραῦσμα ἐξ ἰδιωτικῆς Συλλογῆς περιλαμβάνον τὸ πρόσθιον τμήμα κεφαλῆς προσηρμόσθη τελευταίως εἰς τὴν ἑλλιπῆ κεφαλὴν τοῦ πρώτου ἐξ ἀριστερῶν πολεμιστοῦ τῆς αὐτῆς πλάκας: J. DOERIG, Antike Kunst 10, 1967, 101 κ. ἐ. πίν. 30-31 (ἐνταῦθα πίν. 37α).

² Ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3. Βλ. καὶ DINSMOOR, MMS IV, 1932-33, 215 εἰκ. 11. Τοῦ ἰδίου, AJA 60, 1956, 416. HANLAND, ÖJh 44, 1959, 22 εἰκ. 21. HOBKES-BRUCKER, Bull. Ant. Beschav. 40, 1965, 59, εἰκ. 11.

³ KENNER, ξ. ἀ. 48 πίν. 23.

λείμματα σφζονται. Ἡ κεφαλὴ παρίσταται σχεδὸν κατ' ἐνώπιον, μὲ ἑλαφρὸν κλίσειν πρὸς τὰ δεξιὰ της. Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.118 μ.

Ἡ κεφαλὴ αὐτῆ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ μαρμάρου, τῶν αὐτῶν ἀναλογιῶν καὶ τῆς αὐτῆς ποιότητος ἐργασίας, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ μορφαὶ τῆς ζωφόρου, ἀνίηκει προφανῶς εἰς αὐτήν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ζωφόρον τῆς Ἀμαζονομαχίας, παρέμεινεν ἐν τούτοις μέχρι σήμερον ἀταύτιστος, ἐπειδὴ δὲν εφαρμόζει ἀκριβῶς εἰς οὐδεμίαν τῶν ἀκεφάλων Ἀμαζόνων αὐτῆς. Ἐνδείξεις διὰ τὴν ἀπόδοσιν ταύτης παρέχουν αἱ δύο σειραὶ σχεδίων τῆς ζωφόρου, τὰς ὁποίας ἐξελόνησεν ὁ John Foster, εἰς Βάσσας τῆς Φιγαλείας, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν γλυπτῶν (ἀνωτ. σ. 187 κ.έ.). Ἡ ἐν λόγῳ κεφαλὴ παρουσιάζει ἐκπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς κεφαλὰς τῶν Ἀμαζόνων τῶν πλακῶν 535 καὶ 542 (πίν. 43α καὶ 44β) ὡς αὗται παρίστανται εἰς τὰ σχέδια τοῦ John Foster : ἡ πρώτη ἐκ δεξιῶν Ἀμαζῶν ἐπὶ ἑκατέρου σχεδίου (πίν. 43β καὶ 45α.β). Αἱ Ἀμαζόνες αὗται ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ πλακῶν τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου (πίν. 43α καὶ 44β) σφζονται βεβαίως ἀκέφαλοι, εἶναι ὅμως φανερόν, ὅτι τὰ σχέδια τοῦ John Foster ἀποδίδουν πιστῶς τὰς ἀναγλύφους πλάκας, ὡς εἶχον αὗται εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκάλυψίν των, δηλ. πληροτέρας παρ' ὅσον σφζονται σήμερον, ὑποστᾶσαι ἐν τῷ μεταξὺ ποικίλης φθορᾶς καὶ ἀπωλείας ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων μεταφορῶν των. Ἡ ἀταύτιστος ἐξ ἄλλου κεφαλὴ παρουσιάζει μεγαλυτέραν ἀντιστοιχίαν, κυρίως ὡς πρὸς τὴν κίνησιν, πρὸς ἐκείνην τοῦ σχεδίου τῆς Ἀμαζόνος τῆς πλακῶς ἀριθ. 542 (πίν. 45α.β), δηλ. ὡς πρὸς τὴν κατενώπιον τοποθέτησιν καὶ τὴν ἑλαφρὸν κλίσειν πρὸς τὰ δεξιὰ της. Ὡστε δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν ταύτην μετὰ πολλῆς πιθανότητος εἰς τὴν Ἀμαζόνα τῆς πλακῶς ταύτης, μολονότι δὲν εφαρμόζει ἐπὶ τοῦ ἑλλιποῦς λαμοῦ της ἀκριβῶς (πίν. 44α)¹.

14. ΕΜ 4771. Τεμάχιον ἑλλιπὲς κατ' ἀπάσας τὰς πλευράς (πίν. 46α) πλὴν μικροῦ μόνον τμήματος κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος τῆς προσθίας ὀψεως, ἔνθα ὁ δεξιὸς βραχίον μορφῆς, κάτωθεν τοῦ ὁποίου προβάλλουν ὀλίγα πτυχὰ ἐνδύματος. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.172 μ., σφζ. μῆκ. 0.14 μ., πᾶχ. θραύσμ. 0.068 μ.

Πιθανῶς ἐκ τῆς Ἀμαζονομαχίας τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις : Περισυνελέγη ἐκ τοῦ πέριξ τοῦ ναοῦ χώρου.

15. ΕΜ 4772. Θραῦσμα ἀνήκον εἰς δεξιὰν κνήμην Ἀμαζόνος (πίν. 46β). Ἐπὶ τῆς κνήμης ὑπολείμματα ἐνδρομίδος, ἦτοι, τμήμα πλαστικοῦ δακτυλίου ἐκ τῆς ἄνω ἀπολήξεως ταύτης, ὡς καὶ τμήματα τῶν προσκεκολλημένων ἐπὶ τοῦ κατωτέρου μέρους τῆς κνήμης πτερυγίων αὐτῆς. Κατὰ τὸ κατώτατον ἄκρον τοῦ θραύσματος ὅπῃ διὰ τρυπάνου (βάθ. 0.013 μ., διάμ. 0.008 μ.). Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας αὐτοῦ πλευρᾶς ἔξαρσις μαρμάρου, διὰ τῆς ὁποίας ἡ κνήμη συνεδέετο συμφυῶς πρὸς τὴν πλάκα τοῦ ἀναγλύφου. Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη μετὰ τινων ἀποκρούσεων. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.12 μ.

¹ Ἐκ τῶν δημοσιευμένων δύο σχεδίων τῆς πλακῶς (πίν. 45α.β), τὸ πρῶτον, τῆς Συλλογῆς Σερφῆρη, φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε τὸ πρότυπον τοῦ ἑτέρου, τοῦ

Βρετανικοῦ Μουσείου. Τὸ αὐτὸ ἄλλωστε ἰσχύει καὶ διὰ τὰ λοιπὰ σχέδια τῶν δύο σειρῶν, ὡς δυνάμεθα ἐκ πολλῶν ἐνδείξεων νὰ εἰσάσωμεν.

Ἐκ τῆς Ἀμαζονομαχίας τοῦ ζωφόρου.

Προέλευσις : Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (άνωτ. σ. 188 σημ. 3).

16. ΕΜ 4773. Πρόσθιον τμήμα δεξιῶν ποδῶς Λαπιθίδος (;), περιλαμβάνον δλόκληρον σχεδὸν τὴν κνήμην μετὰ τοῦ γόνατος καὶ τὸ κατώτερον τοῦ μηροῦ, καλυπτομένου διαγωνίως διὰ βραχέος χιτῶνος (πίν. 46γ). Ὁ ποὺς, ἑλλιπὴς καθ' ὅλον τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ μέρος, προφανῶς ἔχει ἀποσπασθῆ ἔξ ἀναγλύφου πλακόσ. Μικρὰ ἀπόκρουσις κατὰ τὸ γόνυ. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.215 μ.

Πιθανῶς ἐκ τῆς Κενταυρομαχίας τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις : Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (άνωτ. σ. 188 σημ. 3).

17. ΕΜ 4774. Θραῦσμα ἀριστεροῦ ἄκρου ποδός, περιλαμβάνον τοὺς δακτύλους μετὰ τμήματος τοῦ μεταταρσίου (πίν. 46δ). Ὁ ποὺς ἔφερε σανδάλιον, ὡς δηλοῖ τὸ κάτωθεν αὐτοῦ κάττυμα. Οἱ ἱμάντες τοῦ σανδαλίου ἐδηλοῦντο προφανῶς διὰ χρώματος. Κάτωθεν τοῦ καττύματος συμφυῆς ὄγκος μαριάρου, χρησιμεύων ἀσφαλῶς διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ ποδός. Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ ὄγκου τούτου ἴχνη βελονίου. Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη. Ἐλαφραὶ ἀποκρούσεις ἐπὶ τῶν δακτύλων. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.068 μ., σφζ. πλ. 0.053 μ., σφζ. ὕψ. 0.04 μ.

Ἐκ τῆς Ἀμαζονομαχίας τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις : Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (άνωτ. σ. 188 σημ. 3).

18. ΕΜ 4775. Πρόσθιον τμήμα κεφαλῆς, σφζον τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν ἀκέραιον, τὸν δεξιὸν κατὰ τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ τμήμα καὶ τὸ ἀνώτερον τῆς ρινός, ἐπίσης τὸ μέτωπον μετὰ τοῦ προσθίου τῆς κόμης, ἐφ' ἧς διάδημα (πίν. 46ε). Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.08 μ., σφζ. πλ. 0.085 μ.

Ἐκ τῆς Ἀμαζονομαχίας τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις : Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (άνωτ. σ. 188 σημ. 3).

19. ΕΜ 4776. Ἄκρα δεξιὰ χεῖρ, περιλαμβάνουσα τὸν καρπὸν καὶ τὸ μετακάρπιον (πίν. 47α.β). Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.06 μ., σφζ. πλ. 0.052 μ. Ἐκ τῆς ζωφόρου τοῦ ναοῦ.

Προέλευσις : Εὐρέθη ΒΑ. τοῦ ναοῦ τῶν Βασσῶν, εἰς ἀπόστασιν 13 μ. ἀπ' αὐτοῦ, κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ἔτους 1959¹.

20. ΕΜ 4777. Θραῦσμα δεξιῶν βραχίωνος μετὰ ἰσχυρῶς τεταμένων μυόνων (πίν. 47γ). Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη μετὰ τινων ἀποκρούσεων. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.10 μ.

Ἐξ ἀνδρικήσ μορφῆς, πιθανῶς τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις : Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (άνωτ. σ. 188 σημ. 3).

21. ΕΜ 4778. Ἄνω τμήμα κεφαλῆς, μικροτέρας τοῦ φυσικοῦ (πίν. 48γ). Περιλαμβάνει τὸ ἥμισυ τῆς κόμης, τὸ μέτωπον, τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν καὶ ἐλάχιστον τμήμα τοῦ δεξιῶν. Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη, μετὰ τινων ἀποκρούσεων. Ἡ κόμη κατὰ μὲν τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν αὐτῆς εἶναι ἐπιμελῶς εἰργασμένη, κατὰ δὲ τὴν ἄνω, συνο-

πτικῶς, διατηροῦσα σαφῆ ἴχνη βελονίου. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.087 μ., σφζ. πλ. 0.10 μ.

Πιθανῶς ἐκ τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

22. ΕΜ 4779. Θραῦσμα σφζον κατακορύφους, πυκνάς, βαθείας πτυχάς (πίν. 47δβ). Ἐλλιπὲς κατὰ τμήμα τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ σφζομένου τμήματος αὐτῆς ἴχνη τρυπάνου. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.065 μ.

Πιθανῶς ἐκ τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

23. ΕΜ 4780. Μικρὸν θραῦσμα, σφζον λίαν ἀποκεκρουμένας καὶ διαβεβρωμένας πτυχάς ἐνδύματος (πίν. 47δα). Ὀπισθία πλευρὰ ἐλλιπής. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.052 μ.

Πιθανῶς ἐκ τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

24. ΕΜ 4781. Μικρὸν θραῦσμα ἐπίμηκες, σφζον κατὰ μῆκος βαθεῖαν πτυχὴν καὶ ἐτέρας βραχείας (πίν. 47δγ). Ἐπιφάνεια ἀποκεκρουμένη καὶ διαβεβρωμένη. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.065 μ.

Πιθανῶς ἐκ τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

25. ΕΜ 4782. Μέγα τεμάχιον μετόπης, φέρον ἐπὶ τοῦ κατωτέρου τμήματος τῆς προσθίας αὐτοῦ ὄψεως πτυχάς ἐνδύματος ἐν ἀναγλύφῳ, ἐν μέρει ἀποκεκρουμένας (πίν. 48α.β.δ). Ἡ λοιπὴ ἐπιφάνεια τῆς αὐτῆς ὄψεως ἰσχυρῶς ἀποκεκρουμένη. Ἡ ὀπισθία ἐπιφάνεια σφζεται καλῶς, εἰργασμένη διὰ βελονίου (πίν. 48β). Τὸ τεμάχιον σφζει καὶ τμήμα τῆς μιᾶς τῶν τεσσάρων στενῶν πλευρῶν τῆς πλακῶς, εἰργασμένης διὰ ντισιλίδικου (πίν. 48δ). Μάρμαρον νησιωτικόν. Διαστάσεις 0.24 × 0.27 μ., πάχ. πλακῶς μετ' ἀναγλύφου 0.235 μ.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ τεμαχίου εἰς τὰς μετόπας εἶναι βεβαία, διότι τοῦτο εἶναι ὅμοιον, ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ μαρμάρου καὶ τῆς ἐργασίας, τὸ πάχος τῆς πλακῶς καὶ τὰ ἴχνη τῶν ἐργαλείων πρὸς τὰ λοιπὰ θραύσματα τῶν μετοπῶν τοῦ ναοῦ, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον.

26. ΕΜ 4783. Μέγα τεμάχιον, ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως τοῦ ὁποῖου σφζεται τμήμα μέλους μορφῆς ἐνδεδυμένης διὰ χιτῶνος, πίπτοντος εἰς λεπτοτάτας, κυματοειδεῖς πτυχάς (πίν. 49α). Ἡ ὀπισθία ἐπιφάνεια, εἰργασμένη διὰ βελονίου (πίν. 49β). Τὸ τεμάχιον ἐλλιπὲς καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας πλευράς. Μάρμαρον νησιωτικόν. Διαστ. 0.24 × 0.145 μ., πάχ. πλακῶς 0.114 μ., πάχ. πλακῶς μετ' ἀναγλύφου 0.143 μ.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ τεμαχίου εἰς τὰς μετόπας εἶναι βεβαία διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, δι' οἷς καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 25 τεμάχιον ἀπεδόθη εἰς ταύτας.

Προέλευσις: Περισυνελέγη ἐκ τοῦ πέριξ τοῦ ναοῦ χώρου.

27 EM 4784. Θραῦσμα ἀριστεροῦ ποδός, περιλαμβάνον τὸ γόνυ μετὰ μέρους τοῦ μηροῦ καὶ μέρους τῆς κνήμης καὶ καλυπτόμενον διὰ χιτῶνος, σχηματίζοντος ἀδράς, λοξάς καὶ ὀριζοντίους πτυχάς (πίν. 50α). Ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς (ἀριστερᾶς) πλευρᾶς σαφῆ τὰ ἴχνη τῆς ἀποσπάσεως τοῦ ποδός ἀπὸ τῆς πλακῶς αὐτοῦ. Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. ὕψ. 0.10 μ. Τὸ θραῦσμα ἀνήκει πιθανῶς εἰς μετόπην τοῦ ναοῦ.

Προέλευσις : Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

28. EM 4785. Θραῦσμα δεξιοῦ ἄκρου ποδός, περιλαμβάνον τὸ τμήμα τῶν δακτύλων μετὰ τοῦ μεταταρσίου (πίν. 50β). Ὁ ποὺς ἔφερεν ὑπόδημα, ὡς δεικνύουν ἢ μὴ ὑποδήλωσις τῶν δακτύλων καὶ τὸ κάτωθεν τοῦ ποδός κάτωμα. Ἄνωθεν τοῦ κατύματος μικρὰ ἐξοχή, ἀνήκουσα προφανῶς εἰς ποδήρη χιτῶνα, κάτωθεν δὲ αὐτοῦ ὄγκος μαρμάρου, χρησιμεύων ἀσφαλῶς διὰ τὴν στήριξιν τοῦ ποδός. Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ κατύματος ἴχνη ντισιλίδιου. Ἐπιφάνεια ἐλαφρῶς διαβεβρωμένη. Παρὰ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων ἀποκρούσεις. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.08 μ., σφζ. πλ. 0.055 μ., σφζ. ὕψ. 0.055 μ. Τὸ θραῦσμα τοῦτο ἀνήκει πιθανῶς εἰς μετόπην τοῦ ναοῦ.

Προέλευσις : Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

29. EM 4786. Θραῦσμα δεξιοῦ ἄκρου ποδός, περιλαμβάνον τὸ ἀπὸ τῶν δακτύλων μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ ταρσοῦ τμήμα (πίν. 50γ.δ). Ὁ ποὺς ἔφερεν ὑπόδημα, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῆς μὴ ὑποδηλώσεως τῶν δακτύλων καὶ ἐκ τοῦ κάτωθεν τοῦ ποδός κατύματος. Ἡ κάτω ἐπιφάνεια τοῦ κατύματος ἀνώμαλος, ἐργασμένη διὰ ψιλοῦ βελονίου καὶ ντισιλίδιου. Ἰχνη γλώσσης εἰς τὴν παρὰ τὸ κάτωμα ἐσωτερικὴν πλευρὰν τοῦ ποδός. Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη μετὰ τινων ἀποκρούσεων. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.09 μ., σφζ. πλ. 0.05 μ., σφζ. ὕψ. 0.065 μ.

Τὸ θραῦσμα τοῦτο ἀνήκει πιθανῶς εἰς μετόπην τοῦ ναοῦ.

Προέλευσις : Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

30. EM 4787. Θραῦσμα μετόπης (:), ἐφ' οὗ, ἐν ἐξέργῳ ἀναγλύφῳ, ἀριστερὰ ἄκρα χεῖρο (πίν. 51α). Ἐκ τῆς χειρὸς σφίζεται ὁ καρπὸς καὶ τὸ μετακάρπιον μετὰ τῆς πρώτης σειρᾶς τῶν φαλάγγων τῶν δακτύλων, ὡς καὶ τὸ κατώτατον τοῦ πήχεως. Αἱ πτυχὰί τῆς παλάμης δηλοῦνται διὰ τριῶν παραλλήλων ἀβαθῶν αὐλάκων. Εἰς τὸ περὶ τὴν χεῖρα τμήμα τῆς πλακῶς ἴχνη βελονίου καὶ τρυπάνου. Ἐπιφάνεια ἰσχυρῶς διαβεβρωμένη. Μάρμαρον νησιωτικόν. Μέγ. μῆκ. 0.15 μ.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ τεμαχίου εἰς τὰς μετόπας εἶναι πιθανή, μολοντί ὁ τόπος εὐρέσεως αὐτοῦ εἶναι ἄγνωστος, διότι παρουσιάζει ὁμοιότητα, ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ μαρμάρου καὶ τῆς ἐργασίας, τὸ πάχος τῆς πλακῶς, τὰς ἀναλογίας τῆς χειρὸς καὶ τὰ ἴχνη ἐργαλείων, πρὸς τὰ λοιπὰ θραύσματα τῶν μετοπῶν τοῦ ναοῦ, τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον.

Προέλευσις : Ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, εὐρεθὲν πλησίον τῆς ομάδος τῶν θραυσμάτων τοῦ ναοῦ τῶν Βασσῶν.

31 EM 4788. Τεμάχιον μετόπης, περιλαμβάνον τμήμα τῆς πλακῶς, ἐφ' οὗ, ἐν ἐξέργῳ ἀναγλύφῳ, τὸ κατώτατον τμήμα ἀριστερᾶς κνήμης μετὰ τοῦ ταρσοῦ καὶ τοῦ ἀρι-

στεροῦ ἡμίσεος τοῦ μεταταρσίου ἀποκεκρουμένου (πίν. 51β-δ). Κάτωθεν τοῦ πέλματος τοῦ ποδός τριῆμα καττύματος, δηλοῦντος ὅτι ὁ πούς ἔφερεν ὑπόδημα. Ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῆς πλακός ἴχνη ράσπας. Τῆς πλακός σφίζεται καὶ τριῆμα τῆς κάτω πλευρᾶς (ἐδράσεως), εἰργασμένον διὰ ντισιλίδιου (πίν. 51γ), ὡς καὶ τριῆμα τῆς ὀπισθίας εἰργασμένον διὰ βελονίου (πίν. 51δ). Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.23 μ., σφζ. ὕψ. 0.125 μ., μέγ. πᾶχ. πλακός 0.115 μ., ἐλάχιστον 0.11 μ.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ τεμαχίου εἰς τὰς μετόπας εἶναι πιθανή, μολονότι ὁ τόπος εὐρέσεως αὐτοῦ εἶναι ἄγνωστος, διότι τοῦτο παρουσιάζει ὁμοιότητα ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ μαρμάρου καὶ τῆς ἐργασίας, τὸ πάχος τῆς πλακός, τὰς ἀναλογίας τοῦ ποδός καὶ τὰ ἴχνη ἐργαλείων, πρὸς τὰ λοιπὰ θραύσματα τῶν μετοπῶν τοῦ ναοῦ, τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον.

Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, εὐρεθὲν πλησίον τῆς ομάδος τῶν θραυσμάτων τοῦ ναοῦ τῶν Βασσῶν.

32. EM 4789. Θραῦσμα ἀνήκον εἰς ἀριστερὰν κνήμην (πίν. 52α). Ἐπὶ τοῦ κατωτέρου τμήματος αὐτῆς πτυχή ἐνδύματος (:). Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς καὶ εἰς τὸ αὐτό, ὡς καὶ ἡ πτυχή, ὕψος, ἕξαρισις ἀνήκουσα πιθανῶς εἰς τὸ αὐτὸ ἔνδυμα (:). Εἰς τὸ κατώτερον μέρος τοῦ θραύσματος ὀπὴ σφριζομένη μόνον κατὰ τὸ βαθύτερον αὐτῆς μέρος (διαμ. 0.008 μ.). Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη μετὰ πολλῶν ἀποκρούσεων. Τὸ θραῦσμα εἶναι ἑλλειπές καθ' ὅλην τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ πλευράν, πιθανώτατα ἔχει ἀποσπασθῆ τῆς πλακός αὐτοῦ. Μάρμαρον νησιωτικόν. Μέγ. ὕψ. 0.129 μ.

Τὸ θραῦσμα τοῦτο δὲν φαίνεται νὰ ἀνήκει εἰς τὴν ζωφόρον, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὰς μετόπας.

Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

33. EM 4790. Θραῦσμα περιλαμβάνον τὸ ἀριστερὸν ἄκρον στήθους μετὰ μέρος τοῦ ἀντιστοίχου ὄμου καὶ μικρὸν τριῆμα τοῦ λαμιοῦ μορφῆς ἐνδεδυμένης διὰ χιτῶνος (πίν. 52β.γ). Αἱ πτυχαὶ τοῦ χιτῶνος, δηλούμεναι μόνον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄψεως, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον βαθεῖαι, εἰργασμένα διὰ τρυπάνου, ἔχουν δὲ τὰς ἀκμὰς ἐν μέρει ἀποκεκρουμένας. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλευρᾶς ἴχνη ράσπας. Ἡ ὀπισθία πλευρά, εἰργασμένη διὰ βελονίου καὶ ποντίλιου, φέρει κατὰ τὴν περιφέρειαν ἀναθύρωσιν, εἰργασμένην διὰ γλώσσης. Ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὄμου μικρὰ ἀλλάξ καταλήγουσα εἰς ὀπὴν (διαμ. 0.08 μ., βάθ. 0.622 μ.) ἐχρησίμευε προφανῶς διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ γλυπτοῦ, τὸ ὅποιον, ὡς καὶ ἡ ἀναθύρωσις ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς δηλοῖ, ἦτο ἔνθετον. Μάρμαρον πεντελήσιον. Μέγ. ὕψ. 0.17 μ., μέγ. πλ. 0.09 μ.

Προέλευσις: Εὐρέθη ἐντὸς κιβωτίου τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἀντικειμένων, φέρον τὴν ἔνδειξιν: Ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος. Ἡ ποιότης τοῦ μαρμάρου καὶ τῆς ἐργασίας τοῦ τεμαχίου, διάφορος ἐκείνης τῶν γλυπτῶν τοῦ ναοῦ, ἀποκλείει τὴν συσχέτισιν αὐτοῦ πρὸς ταῦτα μᾶλλον ἀνήκει τοῦτο εἰς ἀνάθημα ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος.

34. EM 4791. Θραῦσμα δεξιοῦ ἄκρου ποδός, περιλαμβάνον τοὺς δακτύλους μετὰ μικροῦ μέρους τοῦ μεταταρσίου (πίν. 53α). Ὁ πούς ἔφερε σανδάλιον, ὡς δηλοῖ τὸ

κάτωθεν αὐτοῦ κάπτωμα. Οἱ ἱμάντες τοῦ σανδαλίου ἐδηλοῦντο προφανῶς διὰ χρώματος. Ἡ κάτω ἐπιφάνεια τοῦ καπτόματος εἶναι λεία, ἐκ τούτου δὲ εἰζάγεται ὅτι ὁ πούς ἦτο ἐλεύθερος. Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη. Μάρμαρον λεπτόκοκκον, νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.48 μ., σφζ. πλ. 0.053 μ., σφζ. ὕψ. 0.026 μ. Εἶναι ἀβέβαιον ἐὰν τὸ θραῦσμα τοῦτο ἀνήκει εἰς μορφὴν τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

35. ΕΜ 4792. Θραῦσμα σφζον ἐπὶ δύο συνεχομένων πλευρῶν αὐτοῦ ἀβαθεῖς πτυχᾶς εἰς ριπιδιόσχημον διάταξιν (πίν. 53β). Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.095 μ., σφζ. πλ. 0.083 μ.

Παρὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ μαρμάρου εἶναι ἀβέβαιον ἐὰν τὸ τεμάχιον ἀνήκει εἰς τὰ γλυπτά τῆς ζωφόρου.

Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου. Τὸ θραῦσμα τοῦτο ἀποδίδει ὁ ΡΩΜΑΙΟΣ, ὁμοῦ μετ' ἄλλων, εἰς Ἴωνικὸν κιονοκράνον¹. Ἡ ποιότης ὁμοῦ τοῦ μαρμάρου τοῦ θραύσματος αὐτοῦ (νησιωτικόν) δὲν εἶναι ἢ αὐτὴ πρὸς ἐκείνην τῶν λοιπῶν θραυσμάτων τοῦ ἐν λόγῳ κιονοκράνου (λεπτόκοκκον, πιθανώτατα πεντελῆσιον), ὥστε ἀποκλείεται νὰ ἀνήκει εἰς τοῦτο.

36. ΕΜ 4793. Ἐπίμηκες θραῦσμα, σφζον κατακορύφους, πυκνάς, ἀβαθεῖς πτυχᾶς (πίν. 53γ). Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη μετὰ πολλῶν ἀποκρούσεων. Μάρμαρον πεντελῆσιον. Κατὰ συνέπειαν τὸ θραῦσμα δὲν ἀνήκει εἰς τὰ γλυπτά τῆς ζωφόρου. Σφζ. ὕψ. 0.12 μ.

Προέλευσις: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3).

37. ΕΜ 4794. Θραῦσμα σχήματος ἀκανονίστου πυραμίδος (πίν. 53δ). Ἐπ' αὐτοῦ πτυχᾶι (;) καταλαμβάνουσαι τὰς τρεῖς αὐτοῦ πλευράς. Ἐπιφάνεια διαβεβρωμένη. Μάρμαρον νησιωτικόν. Σφζ. μῆκ. 0.128 μ. Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Κ. Ρωμαίου (ἀνωτ. σ. 188 σημ. 3)².

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

¹ ΛΕ 1914, 65, εἰκ. 7γ.

² Ἐκ τοῦ χώρου τοῦ ναοῦ τῶν Βασσῶν προέρχεται ἐπίσης νέον μαρμάρινον θραῦσμα, ἀνήκον εἰς τὸ κατώτατον τμήμα τοῦ χορινθιακοῦ κιονοκράνου τοῦ

ναοῦ. Τὸ θραῦσμα σφζει δύο τῶν ραβδώσεων τοῦ κιονοκράνου, ὡς καὶ τμήμα τῆς ἐπιφανείας ἐδράσεως αὐτοῦ. Περὶ τοῦ κιονοκράνου τούτου θὰ πραγματευθῶμεν προσεχῶς.